

مروری بر نقش راهبردهای استانداردسازی در حکمرانی مطلوب اقتصادی

محمد شیرمحمدی، جواد فهیم، محمدرضا سالمی نجفآبادی

چکیده: بر اساس برنامه توسعه سازمان ملل، دیدگاه راهبردی یکی از شاخص‌های کلیدی حکمرانی مطلوب برای رشد اقتصادی محسوب می‌شود. هدف از این مطالعه، تبیین نقش و اهمیت دیدگاه راهبردی استانداردسازی ملی در نیل به حکمرانی اقتصادی در جوامع پیشرفته از طریق بررسی این راهبردها در سازمان بین‌المللی استاندارد و موسسه استانداردسازی اروپا می‌باشد. در این راستا، با بررسی ویژگی‌های استانداردها و مزایای آنها در رشد و توسعه اقتصادی در کشورها، به اهمیت دیدگاه راهبردی استانداردسازی در راستای تحقق حکمرانی مطلوب اقتصادی پرداخته شده است. بدین منظور با استفاده از بررسی وضعیت دیدگاه راهبردی استانداردسازی در کشورمان، ضعف‌ها و خلاءها در این حوزه بررسی شده است. بر اساس مطالعات، دیدگاه راهبردی در استانداردسازی در کشورهای پیشرفته، منجر به توسعه اقتصادی و قابلیت رقابت در عرصه‌های بین‌المللی شده است. در مقایسه با کشورهای توسعه یافته مانند اتحادیه اروپا، هنوز اختلاف زیادی در زمینه رشد اقتصادی کشورمان با سایر کشورها وجود دارد که یکی از مهمترین علت‌های آن را می‌توان در فقدان دیدگاه راهبردی استانداردسازی ملی عنوان کرد. بنابراین، با توجه به مزایای استانداردسازی در رشد و توسعه اقتصادی، تدوین و پیاده‌سازی راهبردهای استانداردسازی در کشورمان به مسأله‌ای حائز اهمیت مبدل شده و به همین دلیل لازم است تلاش‌هایی برای حل این مسئله صورت گیرد.

واژگان کلیدی: دیدگاه راهبردی، حکمرانی اقتصادی، استانداردسازی ملی، رشد و توسعه اقتصادی

An Overview of the Role of Standardization Strategies in Good Economic Governance

Abstract: According to the United Nations Development Program, the strategic perspective is one of the key indicators of good governance for economic growth. The purpose of this study is to explain the role and importance of the National Standardization Strategic Perspective in achieving economic governance in advanced societies by examining these strategies in the International Standardization Organization and the European Standardization Institute. In this regard, by examining the characteristics of standards and their benefits in economic growth and development in countries, the importance of the standardization strategic perspective for achieving good economic governance has been discussed. For this purpose, the weaknesses and gaps in this area have been studied by using the status of standardization strategic perspective in our country. According to studies, the strategic perspective on standardization in advanced countries has led to economic development and competitiveness in the international arena. Compared to developed countries such as the European Union, there is still a great deal of difference in our country's economic growth with other countries, one of the most important of which can be attributed to the lack of a national standardization perspective. Therefore, due to the benefits of standardization in economic growth and development, formulation and implementation of standardization strategies in our country has become an important issue and therefore efforts should be made to address this issue.

Keywords: Strategic perspective, economic governance, national standardization, economic growth and development

۱- مقدمه

حکمرانی مطلوب نظامی از ارزش‌ها، سیاست‌ها و نهادهاست که هر جامعه‌ای با کمک آن اقتصاد، مسائل اجتماعی و اقتصادی خود را به وسیله سه بخش دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی مدیریت می‌کند. حکمرانی مطلوب بیانگر تغییر پارادایم‌ها نقش دولت و مشارکت همه مردم در تصمیم‌گیری‌ها است (قلی‌پور، ۱۳۸۷). برنامه توسعه سازمان ملل با انتشار گزارشی تحت عنوان "حکمرانی و توسعه انسانی پایدار" ادبیات نوینی را در مفهوم حکمرانی شکل داد. این سازمان حکمرانی را بهره‌گیری مدیران اجرایی، مقامات سیاسی، اقتصادی و نظامی برای اداره امور تمام سطوح کشور می‌داند. طبق این گزارش، مشارکت، حاکمیت قانون، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌مداری، عدالت، اثربخشی و کارایی، پاسخگویی و دیدگاه راهبردی، شاخص‌های کلیدی حکمرانی مطلوب عنوان شده است (UNDP, 1997). در واقع حکمرانی خوب به عنوان به وجود آورنده روابط متقابل، حمایت‌کننده و همکارانه بین دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی معرفی شده است (عیوضی، ۱۳۹۶). بنابراین، طبق گزارش

سازمان ملل می‌توان از طریق دیدگاه راهبردی در تمام مسائل کلیدی جامعه به حکمرانی دست یافت. امروزه یکی از کلیدی‌ترین مسائل حاضر کشوری بحث استانداردها و استانداردسازی است.

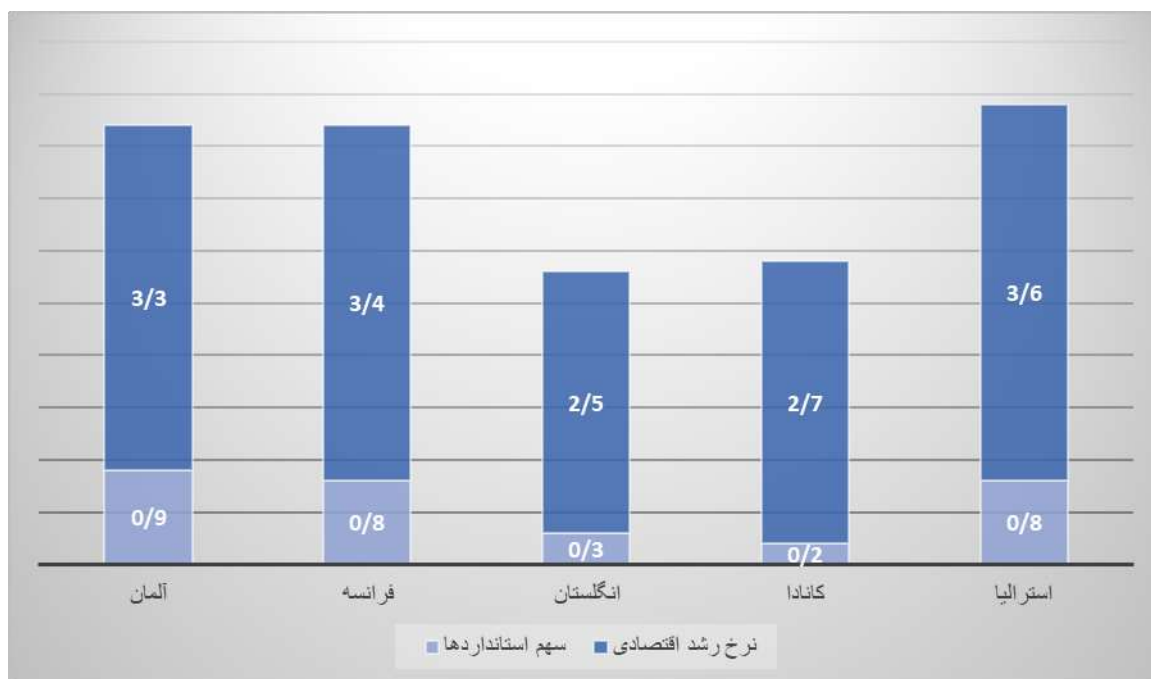
استانداردها مجموعه‌ای از اقدامات، توافقات، شرایط یا مشخصات بین طرفین را نشان می‌دهد. تعاریف مختلفی برای استانداردسازی عنوان شده است اما به طور کلی می‌توان عنوان کرد که استانداردسازی به فعالیت‌هایی شامل فرایندهای تدوین، صدور و اجرای استانداردها گفته می‌شود که این فعالیت‌ها، با هدف دستیابی به درجه مطلوب نظم در یک زمینه معین انجام می‌شود. استانداردها همواره یکپارچه نیستند به عبارتی از نظر پذیرش یا عملکرد یکسان نیستند. در واقع، هدف استانداردسازی هماهنگی میان استانداردهای ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است (Spivak & Brenner, 2018).

نوآوری عامل مهمی در حفظ رقابت و رشد اقتصادی در اقتصاد پیشرفته محسوب می‌شود. با این حال، نوآوری فقط یک ضرورت است و به خودی خود کافی نیست تا اینکه یک اقتصاد در مواجهه با هزینه‌های بالای نیروی کار در یک رقابت جهانی باقی بماند. محصولات جدید و روش‌های بهبودیافته تولید باید به سرعت باعث توسعه اقتصادی مثبت شوند. این بدان معنی است که سیاست ملی نه تنها باید نوآوری را تحریک کند بلکه باید از انتشار کارآمد آن نیز اطمینان حاصل کند. علاوه بر راهبردهای بازاریابی در بخش خصوصی، قانون‌گذاری منطقه‌ای و برنامه‌های تهیه خدمات عمومی، استانداردسازی توسط نهادهای استاندارد غیردولتی، ابزاری مناسب برای انتشار ایده‌ها، محصولات و فناوری‌های جدید است (DIN, 2000).

در سال‌های گذشته، فعالیت‌های حوزه فناوری، تحقیق و توسعه و اختراعات ثبت شده، از عوامل اصلی در عملکرد اقتصادهای کشورهای صنعتی شناخته شده است. اما امروزه نقش استانداردها در رشد اقتصادی به یک موضوع بسیار مهم تبدیل شده است. فرایند استانداردسازی یک بستر مناسب برای تبادل دانش مرتبط با اجرای فناوری‌های جدید محسوب می‌شود (Blind & Jungmittag, 2008). در این میان تردیدی نیست که استانداردهای فنی برای انتشار سریع و کارآمد فناوری‌های جدید بسیار مهم هستند (Swann, 2000). استانداردها به دلیلی اینکه موجب بهبود گسترش دانش می‌شوند تأثیر مثبتی بر رشد اقتصادی دارند. در این خصوص، مطالعات آلمان در سال ۲۰۰۰ با تحلیل‌های بیشتری پیگیری شد که نه تنها از رویکردهای روش‌شناختی و چارچوب‌های زمانی مشابه استفاده نمود، بلکه منجر به نتایج قابل مقایسه نیز گردید. بر اساس این مطالعات سهم استانداردها از نرخ رشد اقتصادی در کشور آلمان برابر با ۰/۹ درصد، در فرانسه و استرالیا ۰/۸ درصد، در انگلستان ۰/۳ درصد و در کانادا ۰/۲ درصد مشخص شد (Blind, Jungmittag, & Mangelsdorf, ۲۰۱۱). جدول ۱، دوره زمانی، نرخ رشد اقتصادی و سهم استانداردها از این رشد را در این کشورها نشان می‌دهد. همچنین در نمودار ۱، سهم استانداردها در نرخ رشد اقتصادی به وضوح نشان داده شده است.

جدول ۱: تاثیر استانداردها بر رشد اقتصادی (Blind et al., 2011)

کشور	دوره زمانی	نرخ رشد اقتصادی	سهم استانداردها
آلمان	۱۹۹۶ – ۱۹۶۰	۳/۳٪	۰/۹٪
فرانسه	۲۰۰۷ – ۱۹۵۰	۳/۴٪	۰/۸٪
انگلستان	۲۰۰۲ – ۱۹۴۸	۲/۵٪	۰/۳٪
کانادا	۲۰۰۴ – ۱۹۸۱	۲/۷٪	۰/۲٪
استرالیا	۲۰۰۳ – ۱۹۶۲	۳/۶٪	۰/۸٪

نمودار ۱: تاثیر استانداردها بر رشد اقتصادی

با توجه به نقش استانداردسازی در توسعه اقتصادی، اتخاذ راهبردهای استانداردسازی در زمینه تدوین و پیاده‌سازی آن بسیار حیاتی است. امروزه، موفق‌ترین کسب‌وکارها برای استانداردسازی محصولات و فرایندهای خود از مدیریت راهبردی استفاده می‌کنند. راهبردهای استانداردسازی به این صورت است که رهبران تجارت از استانداردها برای ایجاد و حفظ مزیت رقابتی استفاده می‌کنند. مدیریت راهبردی استانداردسازی یک نظم و انضباط رهبری مدیریت کلان است که به تحقیق، تعریف، توصیه و پیاده‌سازی راهبردها و سیاست‌های استانداردسازی می‌پردازد که توسط آن سازمان می‌تواند مزیت رقابتی کسب کند. در حوزه مدیریت راهبردی استانداردسازی اقدامات و فعالیتهایی لازم است که این فعالیت‌ها تقریباً بر تمام بخش‌های یک شرکت یا سازمان تأثیر می‌گذارند. این امر به یک سیستم مدیریتی نیاز دارد تا از طریق آن اطمینان حاصل شود که این فعالیت‌ها به درستی انجام شده‌اند. این اقدامات در شکل ۱، نشان داده شده است (Forselius).

شکل ۱: اقدامات لازم در مدیریت راهبردی استانداردسازی (Forselius)

تدوین استانداردها و قوانین فنی توسط بخش‌های خصوصی و دولتی یک عنصر اساسی در شکل‌گیری زیرساخت‌های فنی و اقتصادی یک کشور محسوب می‌شود و بر توانایی رقابتی و راهبردهای سازمان‌ها و شرکت‌ها تا حد زیادی تأثیر می‌گذارد. با توجه به تغییر چشمگیر محیط تجارت بین‌المللی همراه با تغییر نقش استانداردسازی، لازم است تا پیامدهای اقتصادی استانداردها و قوانین فنی مشخص شود. هدف از این مطالعه، تبیین نقش و اهمیت دیدگاه راهبردی استانداردسازی ملی در نیل به حکمرانی اقتصادی در جوامع پیشرفته از طریق بررسی این راهبردها در سازمان بین‌المللی استاندارد و موسسه استانداردسازی اروپا می‌باشد. در این راستا، با بررسی ویژگی‌های استانداردها و مزایای آنها در رشد و توسعه اقتصادی در کشورها، به اهمیت دیدگاه راهبردی استانداردسازی در راستای تحقق حکمرانی مطلوب اقتصادی پرداخته می‌شود.

۲- تأثیر استانداردسازی بر توسعه اقتصادی

۲-۱- ارتباط بین استانداردسازی و تغییر فناوری

بر اساس مطالعات در آلمان، مجموعه استانداردها تأثیر مثبتی بر پتانسیل نوآوری آلمان دارد. به دلیل ارتباط تنگاتنگ بین نوآوری و انتشار آن با استفاده از استانداردها، باید انتخاب موضوعات برای استانداردسازی بیشتر با تغییر فناوری و وضعیت فعلی علم و فناوری هدایت شود. به طور کلی، مجموعه استانداردها باید به بخش‌هایی که برای اقتصاد و جامعه مهم هستند، متمرکز شود. از آنجا که استانداردسازی نوعی انتقال فناوری است، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بنابراین رهبران فناوری باید بیشتر درگیر استانداردسازی شوند (DIN, 2000).

۲-۲- اهمیت استاندارد برای کل اقتصاد

علاوه بر این، در یک تحلیل کلان که مربوط به دوره ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۶ در آلمان است، بخش تجاری با استفاده از فاکتورهای تولید، سرمایه و نیروی کار و همچنین سه شاخص خروجی پیشرفت فنی تعداد اختراعات ثبت شده، هزینه آلمان برای مجوزهای ثبت اختراعات خارجی و تعداد استانداردها و قوانین فنی بررسی شد. سهم هر یک از عوامل تولید در رشد اقتصادی کلی از یک تحلیل رگرسیون بدست آمد. هنگامی که این سه عامل با یکدیگر مقایسه شدند، آشکار شد که استانداردها حداقل به اندازه ثبت

اختراعات برای نوآوری فنی اهمیت دارند. این امر مشخص می‌کند که پتانسیل نوآوری تنها عامل تعیین کننده در توسعه اقتصادی نیست، بلکه باید با استفاده از استانداردها و قواعد فنی نیز به صورت گسترده توزیع شود (DIN, 2000). جدول ۱، سهم هریک از عوامل تولید در رشد اقتصادی آلمان را در طی چندین دوره ۵ ساله نشان می‌دهد (Blind et al., 2011).

جدول ۲: سهم (درصد) عوامل تولید در رشد اقتصادی آلمان (Blind et al., 2011)

عوامل تولید	۱۹۶۱- ۱۹۶۵	۱۹۶۶- ۱۹۷۰	۱۹۷۱- ۱۹۷۵	۱۹۷۶- ۱۹۸۰	۱۹۸۱- ۱۹۸۵	۱۹۸۶- ۱۹۹۰	۱۹۹۲- ۱۹۹۶	۱۹۹۷- ۲۰۰۱	۲۰۰۲- ۲۰۰۶
سرمایه	۲/۳۰	۱/۷	۱/۶	۱/۱	۰/۹	۰/۹	۰/۹	۰/۵	۰/۳
نیروی کار	۰/۷	۰/۱	-۰/۵	۰/۶	-۰/۴	۱/۲	-۰/۷	۰/۶	-۰/۳
ثبت اختراعات	۰/۵	۰/۵	-۰/۶	۰/۶	۱/۰	۰/۰	-۰/۷	-۰/۶	-۰/۶
پروانه کسب	۰/۹	۰/۸	۰/۹	۰/۳	۰/۵	۲/۰	۱/۷	۰/۱	۰/۵
استانداردها	۰/۴	۰/۶	۱/۸	۱/۲	۰/۷	-۰/۰۲	۰/۷	۰/۸	۰/۷
سایر عوامل	۰/۰۱	۰/۰۱	-۰/۷	-۰/۲	-۱/۳	۰/۰۱	۰/۰۱	-۱/۱	۱/۱

۳-۲- اهمیت استانداردها برای تجارت خارجی

در حالی که در گذشته، بحث‌های سیاسی و اقتصادی بر موانع تجاری مانند وظایف متمرکز بود و از استانداردها به عنوان موانع تجاری استفاده می‌شد. پس از توافق‌های موفقیت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت و سازمان تجارت جهانی، بحث‌ها بر روی موانع تجاری غیر تعرفه‌ای متمرکز بود. استانداردهای ملی و قوانین فنی مانند اختراعات ثبت شده، نشانگر پتانسیل‌های فناوری یک کشور است. نه تنها تولید نوآوری بلکه انتشار گسترده آن با استفاده از استانداردها بر کل اقتصاد تاثیر دارد، مزایایی مانند حداقل مزیت رقابتی کوتاه مدت در بازار بین‌المللی به ارمغان می‌آورد. هنگامی که یک کسب‌وکار که در فرایند استانداردسازی شرکت می‌کند، بلافاصله استانداردهای خود را اعمال می‌کند و با توجه به هزینه‌ها و کیفیت، یک مزیت رقابتی کسب می‌کند. از طرفی توجه به این نکته ضروری است که استانداردهای بین‌المللی تجارت داخلی را بیش از استانداردهای ملی ترغیب می‌کنند. صادرات اساساً توسط توسعه فناوری یک کشور تعیین می‌شود، اما به طور خاص استانداردهای بین‌المللی می‌توانند به عنوان یک عامل مؤثر در انتشار سریع دانش فنی جدید و در نتیجه تضمین مزیت رقابت بین‌المللی فناوری و تقویت سیستم نوآوری ملی عمل کنند. به طور کلی، می‌توان گفت که استانداردهای بین‌المللی منجر به رقابت بین‌المللی می‌شود (DIN, 2000).

۴-۲- تاثیر پیاده‌سازی استانداردهای سازمان بین‌المللی استاندارد

سازمان بین‌المللی استاندارد (ایزو) توسعه دهنده و ناشر بیش از ۱۹۲۰۰ استاندارد بین‌المللی داوطلبانه است که مزایایی برای تجارت، دولت و جامعه به همراه دارد. در جدول ۳، مثال‌هایی از مزایای پیاده‌سازی استانداردهای ایزو در اقتصادهای بین‌المللی و ملی و شرکت‌ها ارائه شده است.

جدول ۳: مزایای پیاده‌سازی استانداردهای ایزو در اقتصادهای بین‌المللی و ملی و شرکت‌ها (ISO, 2017)

تاثیر جهانی	- تخمین‌های سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۱ و وزارت بازرگانی ایالات متحده نشان می‌دهد که استانداردها و ارزیابی انطباق در ۸۰٪ تجارت کالاها در جهان تأثیر دارد. - سازمان تجارت جهانی^۲ اعضای خود را ملزم می‌کند تا از استانداردهای بین‌المللی از نوع توسعه یافته توسط ایزو استفاده کنند، تا از موانع فنی در تجارت که می‌تواند در اثر استانداردهای مختلف ملی و منطقه‌ای ایجاد شود، خودداری شود.

^۱ Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)

^۲ World Trade Organization (WTO)

تأثیر ملی	- استانداردسازی به طور مستقیم در رشد اقتصادی فرانسه، از ۰/۸۱ درصد تا ۲۵ درصد به رشد تولید ناخالص داخلی کمک می‌کند. - در نیوزلند، استانداردها یک اهرم قدرتمند اقتصادی محسوب می‌شوند و با گذشت زمان می‌تواند منجر به افزایش یک درصدی در تولید ناخالص داخلی سالانه کل کشور شود.
تأثیر بر بخش صنعت	- بر اساس آمار مرکز اقتصاد بین‌الملل مستقر در کانبرا استرالیا، استانداردها در صنعت معدن مزایای سالانه بین ۲۴ تا ۱۰۰ میلیون دلار استرالیا ایجاد کرده است. - طبق مطالعه‌ای در مورد صنعت جهانی خودروسازی که در سال ۲۰۰۹ توسط ایزو و مشاوران راهبردی رولان برگر^۱ انجام شد، حدود ۸۰ اثر خاص از استانداردها مشخص و اندازه‌گیری شد. سهم سود ناخالص کل استانداردها در سه کارکرد اصلی تجارت (مهندسی، تهیه و تولید) برای تولیدکنندگان خودرو و تأمین کنندگان قطعات در بازه بین ۱/۳ تا ۱/۸ درصد از کل فروش تخمین زده شده است.
تأثیر بر شرکت‌ها	- تأثیر استانداردها بر کل درآمد قبل از بهره و مالیات شرکت فستو برزیل^۲، ارائه دهنده فناوری اتوماسیون برزیل، ۱/۹٪ از گردش مالی شرکت است. - شرکت تأمین کننده برق زمینس آلمان مزایای انباشته درآمدی قبل از بهره و مالیات از استفاده استانداردها را بین ۱/۱ تا ۱/۸ درصد ذکر کرده است

استانداردها موضوعات تجاری هستند. استاندارد سازی یک موضوع تجاری راهبردی با تأثیر مستقیم بر توسعه محصول است. بنابراین با توجه به تأثیرات استاندارد و استانداردسازی بر روی توسعه اقتصادی، اتخاذ و پیاده‌سازی راهبردهای استانداردسازی دارای اهمیت زیادی است. در ادامه به بررسی راهبردهای استانداردسازی ایزو و اروپا پرداخته می‌شود.

۳- مروری بر راهبردهای استانداردسازی

۳-۱- سازمان بین‌المللی استاندارد

سازمان بین‌المللی استاندارد (ایزو) یک سازمان بین‌المللی مستقل و غیر دولتی با ۱۶۵ عضو (نهادهای استاندارد ملی) است. این سازمان از طریق اعضای خود، متخصصان را برای به اشتراک گذاشتن دانش و تدوین استانداردهای بین‌المللی داوطلبانه و مبتنی بر اجماع، گرد هم می‌آورد تا از نوآوری و ارائه راه‌حلهایی برای چالش‌های جهانی حمایت کند. ایزو تلاش می‌کند تا به نیازهای صنعت، تدوین کنندگان، مصرف کنندگان و سایر ذینفعان پاسخگو باشد. این سازمان سه دسته عضو دارد که هر یک از اعضا سطح دسترسی و نفوذ متفاوتی نسبت به سیستم ایزو دارند. اعضای اصلی با مشارکت و رای‌گیری در جلسات فنی و سیاسی ایزو، بر توسعه و استراتژی استاندارد ایزو تأثیر می‌گذارند. اعضای مکاتبه‌ای با حضور در جلسات فنی و سیاسی ایزو به عنوان ناظر، توسعه استانداردها و استراتژی ایزو را مشاهده می‌کنند. اعضای مشترک، کشورهایی هستند که دارای اقتصادی خرد می‌باشند که امکان حضور در جلسات را ندارند (ISO).

¹ Roland Berger

² Festo Brasil

ایزو که از پایگاه گسترده اعضای خود پشتیبانی می‌شود، از یک حاکمیت قوی و رهبری در حوزه خود برخوردار است. راهبردهای ایزو در طی سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، بر پایه این اصل بنا شده است و سازمان را در تصمیمات خود در طی این سال‌ها راهنمایی می‌کند. به طور کلی، این راهبردها به سازمان کمک می‌کند تا به آینده‌ای پاسخ دهد که در آن:

- چالش‌های فنی، اقتصادی، حقوقی، زیست محیطی، اجتماعی و سیاسی به بررسی و بهبود مستمر سیستم ایزو احتیاج دارد.
- مشارکت ذینفعان و چالش‌های مربوط به مالکیت فکری ایزو همچنان به عنوان فرصت و تهدید برای ایزو محسوب می‌شود.

این برنامه بر شش سیاست راهبردی برای ایزو در دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ متمرکز است. این برنامه یک سند پویا است که سیاست‌های راهبردی را در صورت نیاز تنظیم می‌کند تا مفروضات جدید را منعکس کند. شکل ۲، شش سیاست راهبردی ایزو در دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ را نشان می‌دهد (ISO, 2016).

شکل ۲: سیاست‌های راهبردی ایزو در دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰

۳-۱-۱- استانداردهای ایزو مورد استفاده در همه جا

هدف ISO تولید استانداردهای جهانی در سطح جهانی است که در همه جا مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، برای تحقق استانداردهای ایزو مورد استفاده در همه جا، ۸ راهکار توصیه شده است:

- تضمین مجموعه‌ای منسجم و معتبر از استانداردهایی که بطور مؤثر توسط صنعت استفاده می‌شود و منافع شناخته شده‌ای را برای اقتصاد به ارمغان می‌آورد.
- تدوین استانداردهای بین‌المللی به زبانی واضح و قابل فهم، آسان برای خواندن و کاربر پسند.
- قادر ساختن اعضای ایزو برای رسیدن به موفقیت در بازارهای خود، ترویج استفاده از استانداردها و ارائه محتوای ایزو به مشتریان
- افزایش فهم و درک استانداردها به عنوان ابزار کارایی تجاری
- شناسایی و پاسخگویی به نیازهای متغیر مشتریان، با محوریت نحوه استفاده و دسترسی به استانداردهای ایزو

- توسعه اطلاعات پشتیبانی که تکمیل استانداردهای بین‌المللی است و اعضا می‌توانند در صورت نیاز و در صورت لزوم به مشتریان خود ارائه دهند.
- تهیه مجموعه‌ای از استانداردهای بین‌المللی ارزیابی قابل اجرا در کلیه بخش‌ها و انواع ارزیابی انطباق که به اطمینان خاطر سهامداران در اجرای استانداردها کمک می‌کند.
- اجرای سیاست‌های حمایت از مالکیت فکری که توسط توسعه دهندگان و مشتریان به خوبی درک و رعایت شده است.

۳-۲- تدوین و توسعه استانداردهای با کیفیت بالا از طریق عضویت جهانی ایزو

قدرت اصلی ایزو سیستم غیر متمرکز، حرفه‌ای و مبتنی بر عضو برای توسعه استانداردهای بین‌المللی است. از طریق اعضای ملی است که این سازمان می‌تواند نیازهای بازارها و جامعه را شناسایی کند، طیف گسترده‌ای از ذینفعان را درگیر کند، استانداردها را منتشر و از اجرای آنها حمایت کند. به منظور حصول اطمینان از استانداردهای باکیفیت، سازمان باید در تجارت اصلی توسعه استانداردها برتری داشته باشد و هم اطمینان حاصل کند که از شبکه ارزشمند اعضای ملی خود بیشترین استفاده را خواهد کرد. برای دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، برای تحقق تدوین و توسعه استانداردهای با کیفیت بالا از طریق عضویت جهانی ایزو، در دو بخش، ۹ راهکار ارائه شده است:

تعالی در تجارت اصلی توسعه استاندارد

- ۱- تدوین استانداردهای مربوط به بازار که نیازهای صنعت، تنظیم کنندگان، مصرف کنندگان و سایر گروه‌های ذینفع را برطرف می‌کند.
- ۲- بهبود انسجام، کارایی و به موقع توسعه استانداردها از طریق مدیریت پروژه، دقت فنی و پشتیبانی مؤثر از اطلاعات و ارتباطات

- ۳- اطمینان از اینکه متخصصان به طور مداوم در مورد کاربران استانداردهای ایزو فکر می‌کنند
- ۴- تقویت توانایی کمیته ایزو و رهبران آنها برای ایجاد اجماع بین متخصصان کشورهای مختلف و گروه‌های ذینفعان
- ۵- در نظر گرفتن موضوعات سیستمی و تراز برای برنامه کاری موجود یا توسعه زمینه‌های جدید
- ۶- به اشتراک گذاری ابزارها و فناوری‌ها برای تسهیل توسعه ایزو

استفاده از ارزش کامل شبکه عضو ایزو

- ۱- ایجاد ظرفیت برای اعضا به منظور تعامل با ذینفعان و انتشار استانداردها
- ۲- جمع آوری، به اشتراک گذاری و تکیه بر بهترین شیوه‌های اعضا به منظور رسیدن به برتری در کل سیستم ایزو
- ۳- سرمایه‌گذاری در روابط بین اعضا برای شناسایی استانداردهای جدید که نیازهای بازار را رفع می‌کند

۳-۱-۳- مشارکت شرکا و ذینفعان

تعامل مؤثر و گسترده ذینفعان برای حفظ اعتبار ایزو و ارتباط استانداردهای بین‌المللی ضروری است. این بدان معنی است که همه اعضای ایزو علاوه بر تعامل مؤثر با شرکای جهانی و منطقه‌ای، می‌توانند با ذینفعان مشارکت داشته باشند. برای دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، برای تحقق مشارکت ذینفعان و شرکا، ۷ راهکار ارائه شده است:

- ۱- بهبود تعامل اعضای ایزو با ذینفعان، با توجه به سطح توسعه آنها، عملکرد مورد انتظار در ایزو، اولویت‌های راهبردهای ملی، نیازهای زبان و ترجمه و فرصت‌های همکاری منطقه‌ای
- ۲- تقویت هرچه بیشتر اعضا و ذینفعان آنها در فرآیند توسعه ایزو
- ۳- مشارکت بهترین متخصصان در موضوعات مرتبط با راهکارهای حل چالش‌های جهانی و استفاده از این منبع دانش ارزشمند

- ۴- ارتقای اعتبار ایزو و بهبود توانایی آن در جذب ذینفعان، از جمله مشارکت کنندگان نسل جوان

- ۵- بهبود قابلیت پیگیری استانداردها و تأکید بر نیازهای توسعه ذینفعان
- ۶- همکاری با سازمان‌های کلیدی جهانی و منطقه‌ای با هدف و منافع روشن

۷- ارتباط با جامعه دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی برای اطمینان از ارتباط محکم بین استانداردها و نوآوری

۳-۱-۴- توسعه متخصصان و سازمان‌های ایزو

مهمترین منبع ایزو سازمان‌های عضو و شبکه خبرگان آنها است. بنابراین ایزو از طریق یادگیری و تحقیق و توسعه، در ایجاد ظرفیت همه اعضای خود، چه در سطح انسانی و چه سازمانی، سرمایه‌گذاری می‌کند. این شامل پشتیبانی از انتقال دانش به نسل جوان‌تر از متخصصان است. برای دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، برای تحقق سیاست توسعه متخصصان و سازمان‌های ایزو، ۴ راهکار ارائه شده است:

- ۱- ارائه راه‌حل‌های ایجاد ظرفیت برای اعضای ایزو با در نظر گرفتن اولویت‌های راهبردی، فرهنگ و توسعه اقتصادی
- ۲- فراهم کردن فرصت برای اعضای ایزو برای تعریف بهتر، ایجاد و رهبری تعامل خود در ایزو
- ۳- ارائه برنامه‌های سفارشی برای رفع نیازهای خاص و منطقه‌ای با هدف توسعه اعضای مختلف ایزو
- ۴- توسعه مشارکت و همکاری بیشتر با اعضای ایزو در زمینه اشتراک دانش و توسعه ملی و همچنین سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای برای ایجاد ظرفیت به نفع اعضای ایزو

۳-۱-۵- استفاده از فناوری

فناوری، تغییر جمعیت، تغییر رفتارهای اجتماعی و شیوه‌های جدید کاری مشترک باعث ایجاد خواسته‌ها و امکانات جدید برای همه سازمان‌ها می‌شود. همچنین مفاهیم سنتی درباره نحوه استفاده از اطلاعات مربوط به انتشار و حق چاپ را به چالش می‌کشد. تأثیرات این تغییرات به ویژه برای مشاغل جهانی و مبتنی بر اطلاعات مانند ایزو بسیار عمیق است. برای دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، برای تحقق سیاست استفاده از فناوری، ۴ راهکار عنوان شده است:

- ۱- سرمایه‌گذاری در راه‌حل‌های تسهیل‌کننده مشارکت ذینفعان و دسترسی آسان آنها به محتوا از طریق شبکه اعضای ایزو
- ۲- ارائه رابط‌های بهتر برای داده‌ها و اسناد
- ۳- ارائه راه‌حل‌های شفاف، سازگار و منعکس‌کننده واقعیت روند صنعت و پیشرفت‌های فناوری
- ۴- حمایت از اعضای ایزو برای توسعه، انتشار، دسترسی، اظهارنظر، اشتراک گذاشتن، استفاده و محافظت از محتوای دیجیتالی ایزو

۳-۱-۶- ارتباطات

ارزش و تأثیر استانداردهای بین‌المللی باید توسط تصمیم‌گیرندگان در بخش دولتی و خصوصی و همچنین توسط کلیه ذینفعان و عموم مردم به رسمیت شناخته شود. شبکه اعضای ایزو توسط دبیرخانه مرکزی پشتیبانی می‌شوند و نقش مهمی در تحقق این آرمان دارند. اعضای ایزو فراتر از نقش خود به عنوان نهاد استاندارد ملی، در کشور خود هستند و عامل محرک برقراری ارتباط با گروه‌های مختلفی هستند که تحت تأثیر ایزو قرار دارند. برای دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰، برای تحقق ارتباطات، ۶ راهکار ارائه شده است:

- ۱- تهیه ابزار ارتباطی باکیفیت، موثر و آسان برای درک، در طیف وسیعی از رسانه‌ها برای استفاده اعضای ایزو
- ۲- استفاده از روابط رسانه‌ای، فناوری‌های ارتباطی و شبکه‌های اجتماعی به نفع جامعه ایزو
- ۳- کمک به اعضا در ایجاد روابط قوی با دولت‌ها، مشاغل و گروه‌های ذینفع
- ۴- اطلاع‌رسانی مستمر در مورد موضوعات راهبردی ایزو از جمله ارزش، مزایا و تأثیرات استانداردهای بین‌المللی
- ۵- شرکت فعالانه در رویدادهای کلیدی، مانند کنفرانس‌های ملی، منطقه‌ای یا بین‌المللی برای ارتقای استفاده از استانداردهای بین‌المللی
- ۶- پشتیبانی از یک شبکه ارتباطی کارآمد برای تبادل اطلاعات به روز و قابل اعتماد در بین اعضای ایزو و ارتباط موثر با سازمان‌های همکار

موفقیت به ارتباطات گسترده بستگی دارد و نیاز به تدوین برنامه‌های سالانه هماهنگ برای گروه‌های ایزو، دبیرخانه مرکزی و ارگان‌های فنی دارد. این برنامه‌ها شامل اقدامات خاص برای کشورهای در حال توسعه، مدیریت فنی ایزو و سیاستگذاری آن در حوزه مصرف‌کنندگان و ارزیابی انطباق است. برای اطمینان از اجرای برنامه راهبردی، منابع مناسب و همچنین یک شبکه

اقتصادی پایدار از اعضای ایزو برای حمایت از کار و اجرای این اقدامات بسیج می‌شوند. علاوه بر این، معیارهایی برای سنجش عملکرد این سازمان در اجرای برنامه راهبردی مقرر شده است.

۲-۳- سازمان استانداردسازی اروپا

سیستم استاندارد استاندارد^۱ اروپا شامل سه سازمان شناخته شده کمیته استاندارد اروپا^۲، کمیته استانداردسازی الکتروتکنیک اروپا^۳ و نهاد استانداردهای مخابراتی اروپا^۴ اعضای آنها و سایر ذینفعان است. هدف ESS اجرای استانداردسازی در سراسر اروپا برای تسهیل مبادله کالاها، اطلاعات و خدمات از طریق رفع موانع ناشی از مفاد ماهیت فنی است و از این طریق در بازار بزرگ یکپارچه اروپایی به ارتقای رقابت و تقویت نوآوری می‌توان دست یافت. در سطح بین‌المللی، ESS با مشارکت فعال در استانداردسازی جهانی، موقعیت اروپا را در بازار جهانی ارتقا می‌بخشد.

در سند راهبردی اروپا ذکر شده است که اروپا از طریق اهداف راهبردی استانداردسازی خود به رقابت جهانی، رشد اقتصادی، اطمینان مصرف‌کننده، توسعه پایدار و نوآوری همراه دست می‌یابد. بر اساس این سند، تا سال ۲۰۲۰، سیستم:

۱- ارائه به موقع، کارآمد، انعطاف‌پذیر و مقرون به صرفه استانداردهای مرتبط با بازار، راه‌حل‌های استاندارد و خدمات مرتبط

۲- تدوین استانداردهایی که از طریق ارتباط اروپا با نهادهای استانداردسازی بین‌المللی و منطقه‌ای استفاده شود

۳- استفاده از استانداردسازی برای تحکیم و تقویت بازار اروپا

۴- رفع موانع فنی تجارت و حمایت از رشد اقتصادی، اهداف پایداری و رفاه

۵- پیش‌بینی بازار آینده، روندهای اجتماعی و زیست‌محیطی و شناسایی فرصت‌های نوظهور و فناوری‌های نوآورانه با استفاده از استانداردسازی

۶- مشارکت ذینفعان به شیوه‌ای فراگیر و مشترک برای ارائه راه‌حل‌های استاندارد با هدف رفع نیازهای خاص آنها

۷- ارزش‌دهی و سرمایه‌گذاری در آگاهی‌رسانی و آموزش و متخصصان فنی اروپا برای حفظ و ارتقای کیفیت استانداردها

۲-۳-۱- اهداف کمیته‌های استاندارد و استانداردسازی الکتروتکنیک اروپا تا سال ۲۰۲۰

سطح جهانی

CEN و CENELEC مشارکت فعال متخصصان اروپایی در استانداردسازی بین‌المللی را تقویت می‌کنند و انسجام بیشتری بین پرتفوی استانداردهای بین‌المللی و اروپایی از طریق ایجاد یک رابطه تقویت شده با ایزو و کمیسیون الکتروتکنیکی بین‌المللی^۵ ایجاد می‌کند. این کمیته‌ها شرکای استانداردسازی تجاری و صنعت برای کسب اولین مزایا در بازارهای جهانی از این طریق رهبری و رقابت اروپا در سطح بین‌المللی را ارتقا خواهند داد. همچنین، برای ارتقای دسترسی به بازارهای جهانی همکاری‌های راهبردی در سطح بین‌المللی با هم‌تایان اصلی خارجی ایجاد می‌کنند. استانداردهای اروپا یکی از ابزارهای اصلی گفتگوهای تجاری با کشورهای خارج از اروپا محسوب می‌شود. این گفتگوها با هدف تقویت مجموعه‌ای از استانداردها و مقررات در کشورهای شریک اصلی تجاری اروپا انجام می‌شود.

سطح منطقه‌ای

استانداردسازی اروپا عامل مهمی در افزایش رقابت جهانی صنعت اروپا خواهد بود و از تقویت و تنوع بخشیدن به پایگاه صنعتی اروپا حمایت می‌کند. فرایند استانداردسازی به طور مؤثر جنبه‌های مختلف الزامات ذینفعان اروپایی را درگیر می‌کند و CEN و CENELEC در حوزه‌هایی که در سطح بین‌المللی استاندارد نشده‌اند، استانداردها را توسعه می‌دهند. استانداردسازی اروپا با از بین بردن موانع تجاری و کاهش هزینه‌های انطباق، یکی از ابزارهای مهم هماهنگی بازار برای خدمات و کالاها محسوب می‌شود و به عنوان مرجعی برای ارزیابی انطباق و دسترسی قانونی به بازارها استفاده می‌شود. کمیته‌های اروپایی برای تشویق

¹ EUROPEAN STANDARDIZATION SYSTEM (ESS)

² European Committee for Standardization (CEN)

³ European Committee for Electrotechnical Standardization (CENELEC)

⁴ European Telecommunications Standards Institute (ETSI)

⁵ International Electrotechnical Commission (IEC)

به کار گرفتن استانداردهای اروپایی، به عضویت کامل سازمان‌های استاندارد در کشورهای اروپایی که در حال حاضر عضو نیستند، کمک خواهد کرد.

شناخت گسترده‌تر

توسط کاربران استاندارد

CEN و CENELEC سیستم خود را با رابط‌های کاربری بهبود یافته تطبیق می‌دهند تا یک سازوکار فعال برای شناسایی روندهای جدید بازار و توسعه راه‌حل‌های استاندارد ارائه دهند که منعکس کننده نیازهای همه کاربران باشد. این امر به نوبه خود باعث استفاده بیشتر از استانداردها توسط بازار اروپا می‌شود، که استانداردسازی اروپا را به عنوان یک محرک برای رقابت و دسترسی به بازار تلقی می‌کند.

توسط تدوین کنندگان استاندارد

CEN و CENELEC با تقویت مشارکت ذینفعان و توانایی آنها برای ارائه یک رویکرد سیستمی برای استانداردسازی و ارتقای فناوری، باعث افزایش شناخت تجاری استانداردهای اروپایی برای توسعه استاندارد در اروپا می‌شوند. آگاهی عمیق‌تر از استاندارد سازی در آموزش، باعث ایجاد انگیزه در سرمایه‌گذاری و دخالت بخش خصوصی و استفاده از استانداردسازی آن به عنوان ابزاری راهبردی برای حمایت از رشد اقتصادی می‌شود.

۴- بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این مطالعه، تبیین نقش و اهمیت دیدگاه راهبردی استانداردسازی ملی در نیل به حکمرانی اقتصادی در جوامع پیشرفته از طریق بررسی این راهبردها در سازمان بین‌المللی استاندارد و موسسه استانداردسازی اروپا می‌باشد. در این راستا، با بررسی ویژگی‌های استانداردها و مزایای آنها در رشد و توسعه اقتصادی در کشورها، به اهمیت دیدگاه راهبردی استانداردسازی در راستای تحقق حکمرانی مطلوب اقتصادی پرداخته شده است.

بر اساس مطالعات، تمام کشورها یا سازمان‌هایی که راهبردهای مناسبی در حوزه استانداردسازی داشته‌اند، از مزایای اقتصادی استانداردها و استانداردسازی بهره‌مند شده‌اند. در واقع می‌توان گفت که دلیل اصلی تدوین راهبردهای استانداردسازی، بهره‌مندی از مزایای اقتصادی نظیر حضور در بازارهای جهانی و کسب مزیت رقابتی است. با مطالعه و بررسی نمونه داخلی در حوزه راهبردهای استانداردسازی، سند مدون و رسمی مشاهده نشده است که در نتیجه آن می‌توان گفت یکی از علل عدم رشد اقتصادی مطلوب، عدم توجه به استانداردسازی و عدم تدوین و پیاده‌سازی راهبردهای آن است. با توجه به وضعیت سیاسی و اقتصادی کشور و بحران‌های به وجود آمده در این زمینه از جمله تحریم‌های اقتصادی، برخورداری از یک راهبرد استانداردسازی مطلوب در همه بخش‌های ملی و به‌روزرسانی و اجرای آندر راستای نیل به حکمرانی مطلوب اقتصادی از اولویت‌های اساسی کشور است.

بر اساس نتایج، تجزیه و تحلیل‌های کلان اقتصادی نشان می‌دهد که استانداردها تأثیر مثبتی در تغییر فناوری و نوآوری دارند و مجموعه استانداردها با نرخ تغییرات فناوری سازگار است. نتایج این مطالعه می‌تواند به عنوان پایه‌ای برای بحث راهبردی در مورد آینده استانداردها استفاده شود. همه صنایعی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم تحت تأثیر استانداردها قرار گرفته‌اند، اطلاعات در مورد تأثیرات اقتصادی استانداردها، کمک زیادی به تدوین راهبردهای استانداردسازی آینده خود می‌کند. تمام صنایع کلیدی کشور می‌توانند از این دانش برای شکل دادن به راهبردهای استانداردسازی خود و دستیابی به حکمرانی مطلوب استفاده کنند. به طور کلی، این مطالعه می‌تواند به عنوان انگیزه بلند مدت برای بحث راهبردی درباره آینده استاندارد عمل کند. در واقع می‌توان گفت توجه به راهبردهای استانداردسازی می‌تواند الگوی مناسبی برای نیل به حکمرانی مطلوب اقتصادی با توجه به مزایای استانداردها باشد. بنابراین، تعیین جایگاه فعلی استانداردها و استانداردسازی در کشور، اولین قدم در این راه مهم است. در این راستا بایستی با مطالعه میدانی و استفاده از اسناد کتابخانه‌ای و نظرات خبرگان، نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و

تهدیدات در این حوزه بررسی شود. سپس با تحلیل‌های مدیریت راهبردی سیاست‌های اجرایی تدوین و برای اجرای آنها کنترل و ارزیابی صورت گیرد تا از طریق به رشد اقتصادی مطلوب در سایه حکمرانی مطلوب دست یافت.

- Blind, K., & Jungmittag, A. (2009). The impact of patents and standards on macroeconomic growth: a panel approach covering four countries and ۱۲ sectors. *Journal of Productivity Analysis*, 29(1), 5-60 .
- Blind, K., Jungmittag, A., & Mangelsdorf, A. (2011). The economic benefits of standardization. *DIN German Institute for Standardization*. http://www.din.de/sixcms_upload/media/2896/DIN_GNN_2011_engl_akt_neu.pdf and Summary of Results: http://www.din.de/sixcms_upload/media/2896/economic_benefits_standardization.pdf.
- DIN, A. (2000). Economic benefits of standardization: Summary of results. In: Beuth Verlag, 39pp.
- Forselius, R. J. the need for strategic standardization management. https://share.ansi.org/shared%20documents/Other%20Services/SBB/Forselius_NeedforStrategicStdznMgt_ANSI-ReporterSummer%201998.pdf.
- ISO. International Organization for Standardization. <https://www.iso.org>.
- ISO. (2016). iso strategy 2016-2020. <https://www.iso.org/publication/PUB%20364.html>.
- ISO. (2017). the bottom line What's – ISO. https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/archive/pdf/en/bottom_line.pdf.
- Spivak, S. M., & Brenner, F. C. (2018). *Standardization essentials: Principles and practice*: CRC Press.
- Swann, G. P. (2000). The economics of standardization. *University of Manchester, Manchester, UK*.
- UNDP. (1997). Governance for Sustainable Human Development. A UNDP policy paper.
- عیوضی، م. مرزبان، ن. صالحی، م. (۱۳۹۶). از بررسی حکمرانی خوب تا الگوی حکمرانی پایدار. راهبرد، ۲۶.
- قلی‌پور، ر. ا. (۱۳۸۷). حکمرانی خوب و الگوی مناسب دولت. مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک، دفتر گسترش تولید علم.